

2. Богуславский М. М. Иностранные инвестиции: правовое регулирование / М. М. Богуславский. – М. : БЕК, 1996. – 462 с.
3. Владимиров К.Н. Митне регулювання : [навч. посіб.] / К. Владимиров, В. Бардачова ; 2-е вид. – Херсон : Олді-плюс, 2002. — 336 с.
4. Гребельник О.П. Митно-тарифна політика за умов трансформації економічної системи : [монографія] / О. Гребельник. – К. : КНТЕУ, 2003. – 488 с.
5. Жорін Ф.Л. Правові основи митної справи в Україні : [навч. посіб.] / Ф. Л. Жорін. – К. : КНЕУ, 2003. – 248 с.

Ірина Хавтур

Тернопільський національний економічний університет
Науковий керівник: д-р екон. наук, професор Десятнюк О. М.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ОПОДАТКУВАННЯ СТРАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Успішний розвиток страхової справи неможливий в умовах національної самоізоляції, без використання апробованого міжнародного досвіду. Багато моделей і рішень, розроблених в розвинених країнах у сфері податкового регулювання страхового ринку, знайшли практичне застосування в українській страховій практиці. Як в Україні, так і в зарубіжних країнах, оподаткування перетворилося не в лише в дієвий метод активного залучення страховиків до формування дохідної частини бюджетів усіх рівнів, а й – в один з найефективніших інструментів державного регулювання страхової діяльності. У цьому контексті податкове регулювання виокремлюється в невід’ємну складову інституційного забезпечення ефективного функціонування сучасного страхового ринку.

В Західній Європі страхова діяльність оподатковуються на загальних підставах, а страховики є платниками таких же податків, як і суб’єкти господарювання інших секторів та галузей економіки. У країнах, що входять в Європейський Союз, вироблені єдині норми, в тому числі, фінансово-правові, що регулюють відносини в сфері страхування і охопили різні функції державного регулювання цього виду діяльності. Всі країни ЄС зберігають самостійність в питаннях законодавства і регулювання страхової справи. Основними видами податків, що сплачують страховики, є податок з страхових премій і податок на прибуток.

Особливості визначення податкової бази для сплати податку на прибуток страховиків Європейського союзу визначаються специфікою формування страхових резервів. Доречно зазначити, що податкова база (прибуток страхової компанії, що підлягає оподаткуванню) зменшується на загальну вартість страхових резервів, засади формування та методика визначення яких регламентуються Директивою ЄС91/674/ЕЕС [1]. Дія зазначеного нормативного документу поширюється на всі країни-члени Євросоюзу, однак це не виключає можливості національних наглядових органів формувати

власну політику та встановлювати додаткові види страхових резервів і процедури їх визначення.

У розвинутих країнах Західної Європи (Великобританія, Франція, Німеччина, Австрія, Італія) податок на прибуток є головним інструментом прямого податкового регулювання страхової діяльності. При цьому, ставка податку на прибуток страхових компаній встановлюється національним законодавством цих країн, має тенденцію до зменшення і становить на сьогоднішній день: від 15% в Німеччині до 41% у Франції [2, с. 19-20]. Податок на страхову премію за операціями зі страхування життя складає від 2,5% – зі страхування ануїтетів (в Австрії, Італії) до 11% - зі страхування на дожиття при терміні менше 10 років (в Австрії). Ключові засади податкового законодавства сфери страхування життя в ЄС ґрунтуються на дотриманні наступних принципів: обов'язковість підтвердження достатності обсягу страхових резервів з «лайфового» страхування незалежними компаніями (актуаріями); фіскальні стимули та пільги можуть відрізнитися в різних країнах, однак при цьому важливим є їх обов'язкова регламентація в національному законодавстві (зокрема це стосується податку на страхові внески зі страхування життя, що має місце в деяких країнах).

Крім того, зазначимо, що страхові організації країн ЄС не є платниками податку на додану вартість, оскільки у страховій діяльності не створюється нова вартість, а відбувається перерозподіл страхових ризиків шляхом акумуляції страхових внесків з подальшими виплатами страхувальникам при настанні страхових випадків.

Прописуючи в нормативних актах елементи податку на страхову премію зарубіжні законодавці та фіскальні органи обирають один з двох альтернативних принципово різних підходів до застосування непрямого оподаткування страхової діяльності. Відтак, за рівнем оподаткування страхових премій розвинені ринкові країни можна умовно розмежувати на дві групи [3, с. 145]:

1) з ліберальною системою оподаткування страхової премії (США, Великобританія, Іспанія, у яких ставка податку на страхові премії коливається від 2% до 4%);

2) з переважанням фіскальної функції в оподаткуванні страхової премії (Німеччина, Франція, Італія – від 9% до 19% і вище).

Таким чином, узагальнивши досвід оподаткування в зарубіжних страхових компаніях, доцільно виокремити такі його характерні особливості:

- податкові ставки переважно спрямовані на реалізацію фіскальної функції податків;
- в системі оподаткування страхової діяльності оптимально поєднано пряме та непряме оподаткування у вигляді одночасного справляння податку на прибуток і податку на страхову премію;
- основна діяльність страховиків не підлягає оподаткуванню ПДВ.

Огляд світового досвіду оподаткування страхової діяльності показав, що кожна країна визначає таку систему оподаткування, яка була б оптимальною для неї, стимулюючи або стримуючи розвиток страхового ринку.

На нашу думку, система оподаткування страховиків в Україні є досить гнучкою у відношенні як до страхових компаній, так і для страхувальників. Вона дозволяє страховикам ефективно провадити як страхову, так і інші види діяльності, отримуючи прибуток. З прийняттям Податкового Кодексу України були визначені та реалізовані на практиці основні положення оподаткування страховиків, які охоплюють одночасно пряме та непряме оподаткування страхової діяльності (справляння податку на страхові премії та податку на прибуток) та відповідають зарубіжному досвіду. При цьому доцільним є запозичення окремих положень оподаткування страхової діяльності зарубіжних страховиків для вдосконалення справляння податків у вітчизняній страховій практиці.

Зокрема, доцільно внести зміни та уточнення в чинну законодавчу базу, що регламентує справляння податку на прибуток страховиків в Україні, а саме:

- чітко та детально визначити перелік витрат, які необхідно враховувати при визначенні бази оподаткування та фінансового результату до оподаткування страховика, що ;

- затвердити науково обґрунтовану методику розрахунку різних типів страхових резервів у контексті врахування зарубіжного досвіду, що суттєво впливає на величину податкових зобов'язань з податку на прибуток;

- запровадити преференційний режим оподаткування прибутку для малих страхових організацій через встановлення прогресивної шкали ставок відповідного податку залежно від обсягів страхової діяльності та надання їм можливості отримання спеціального податкового кредиту, що, на нашу думку, сприятиме розвитку здорової конкуренції на страховому ринку та підвищенню якості страхових послуг.

Підбиваючи підсумки проведеного дослідження, можна стверджувати, що виважене застосування зарубіжної практики оподаткування страхової діяльності з врахуванням вітчизняної специфіки та кон'юнктури страхового ринку може сприяти розвитку страхового сектора економіки України, а також більш ефективній реалізації регулятивної та стимулюючої функції податків у сфері надання страхових послуг. А також для поліпшення свого становища Україні необхідно поступово знижувати податкове навантаження, використовуючи міжнародний досвід, адаптуючи його до специфіки та умов розвитку нашої країни. За умови ефективного реформування податкової системи в частині зниження реального податкового навантаження, Україна матиме шанси стати серйозним суб'єктом податкової конкуренції на світовому просторі.

Література:

1. Council Directive 91/674/EEC of 19 December 1991 on the annual accounts and consolidated accounts of insurance undertakings. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu>.

2. Чудинов С. А. Мировой опыт регулирования налогообложения в страховой деятельности: Автореферат дис. ... канд. экон. наук. – М., 2010. – 27 с.

3. Аверьянова М. В. Зарубежный опыт налогообложения страховой деятельности и возможность его применения в отечественной практике / М.В. Аверьянова // Российское предпринимательство. – 2011. – № 8-2 (190). – С. 143-148.

Олег Халімончук

Тернопільський національний економічний університет
Науковий керівник: канд. экон. наук, ст. викладач Сідляр В.В.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МИТНОГО КОНТРОЛЮ ТА МИТНОГО ОФОРМЛЕННЯ

При визначенні митно-тарифної політики з огляду на функціональну спрямованість митного регулювання є система митного контролю та митного оформлення. Визначальною складовою існування та розвитку держави є наявність території із визначеними та захищеними кордонами, що, у свою чергу, передбачає створення системи митного контролю, спроможної забезпечити збереження національних економічних інтересів, державної безпеки та ефективного співробітництва з зовнішніми партнерами. Відповідно до ст. 4 Митного кодексу України від 13.03.2012 р. № 4495-VI (далі – МКУ) [1]: «Митний контроль – сукупність заходів, що здійснюються з метою забезпечення додержання норм цього Кодексу, законів та інших нормативно-правових актів з питань державної митної справи, міжнародних договорів України, укладених у встановленому законом порядку». Основна мета митного контролю – це забезпечення законного переміщення осіб, товарів та транспортних засобів через митний кордон, в тому числі повне та своєчасне адміністрування митних платежів.

В свою чергу митний контроль виступає одним із основних різновидів державного контролю, адже постійне зростання зовнішньої торгівлі та міжнародних зв'язків зумовлює необхідність посилення контролю на кордоні держави. Система митного регулювання зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) спрямована на забезпечення дотримання митно-тарифних і нетарифних заходів, які держава застосовує для захисту життя і здоров'я населення, довкілля, тваринного і рослинного світу, а також у цілях захисту її економічних інтересів.

Вітчизняним законодавством з питань митної справи встановлено перелік форм митного контролю, до яких належать:

- 1) перевірка товарів та відомостей під час переміщення товарів та транспортних засобів через митний кордон;
- 2) митний огляд;
- 3) облік товарів та транспортних засобів;
- 4) усне опитування;